

Тернопільський національний економічний університет
Кафедра економічної теорії.

Міждисциплінарна курсова робота
з економічної теорії

на тему: «Економічне зростання національної економіки:
динаміка та фактори впливу»

Студентки 2 курсу групи ОДС-21

Мергут Світлана Миколаївна

Керівник:

Доктор економічних наук, професор
Длугопольський Олександр Володимирович

Національна шкала _____

Кількість балів _____

Оцінка ECTS _____

Члени комісії :

_____
(підпис)(прізвище та ініціали)

_____
(підпис)(прізвище та ініціали)

_____
(підпис)(прізвище та ініціали)

Меритум світлана

група: ОДС-21

Тема: „Економічне зростання національної економіки: динаміка та фактори впливу“

План

Вступ

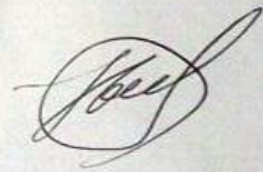
1. ~~Суть, фактори впливу, типи і подумки економічного зростання~~
1) Предметні моменти економічного зростання
2. ~~Аналіз факторів економічного зростання в Україні~~
2) фактори зростання економіки в розрізках країн
3. ~~Аналіз факторів економічного зростання в Україні~~
3) Аналіз факторів економічного зростання в Україні
4. ~~Удільні забезпечення сталого економічного зростання в Україні~~
4) Заходи стимулювання інноваційного зростання в Україні

Висновок

список використаної літератури

Затверджено

27.11.2015

Вступ.....	3
1. Теоретичні моделі економічного зростання.....	6
2. Фактори зростання економіки в розвинутих країнах та країнах, що розвиваються.....	14
3. Аналіз факторів економічного зростання в Україні.....	19
4. Заходи стимулювання інноваційного зростання.....	29
Висновки.....	34
Список використаної літератури.....	37
Додатки	

Вступ

Актуальність теми. Упродовж багатьох років однією з основних довгострокових цілей економічної політики будь-якої країни є стимулювання економічного зростання. За його динамікою роблять висновки про розвиток національної економіки, прожиттєвий рівень населення держави, про проблеми обмеженості ресурсів та багато іншого.

Економічне зростання - це збільшення обсягів реального ВВП в одному періоді порівняно з іншим, або зростання економічної могутності держави. Це основний показник розвитку і добробуту будь якої країни, одна з найважливіших макроекономічних цілей, досягнення якої зумовлене необхідністю конкурентоспроможності зростання національного доходу у порівнянні із зростанням інших країн.

Економічне зростання розглядають як важливу економічну мету, оскільки збільшення реального обсягу національного продукту у розрахунках на душу населення означає підвищення рівня життя населення. Саме завдяки такому процесові з'являється більша можливість для вирішення соціально-економічних проблем як у межах держави, так і на міжнародному рівні. Підвищується матеріальний добробут та життєвий рівень населення. Економічне зростання дає змогу країні боротися з бідністю населення та забрудненням навколишнього середовища, без зниження наявного рівня споживання та зниження інвестицій. Усе це вимагає у кожного з нас чіткого уявлення про економічне зростання, фактори його стимулювання та стримування, тому обрана тема дослідження є надзвичайно актуальною в умовах становлення та розвитку економіки України сьогодення.

На даний момент в Україні виникають перешкоди, що уповільнюють, або стримують економічне зростання. Найчастіше вони пов'язані з інституційним або громадським середовищем, а також з військовими діями на сході нашої держави. Також дуже поширеними є корупція, хабарництво і здирство, які погіршують умови для підприємницької та інвестиційної діяльності. Тому економічне зростання в умовах перехідної економіки є досить актуальною проблемою.

Отже, головною проблемою нашого часу є забезпечення стабільного економічного зростання в Україні для ефективного функціонування та конкурентоспроможності національної економіки.

Мета і завдання дослідження. Метою дослідження є обґрунтування теоретичних засад економічного зростання, аналіз факторів впливу, показників і основних типів економічного зростання, виявлення тенденцій, заходів і особливостей його розвитку в Україні.

Для досягнення поставленої мети необхідно виконати наступні **завдання:**

1. Розкрити суть теоретичних моделей економічного зростання.
2. Визначити фактори зростання економіки в розвинутих країнах та країнах що розвиваються.
3. Зробити аналіз факторів економічного зростання в Україні.
4. Визначити заходи стимулювання інноваційного зростання.

Об'єкт дослідження. Процес економічного зростання.

Предмет дослідження. Економічне зростання національної економіки:

динаміка та фактори, які впливають на національне зростання економіки.

1. Теоретичні моделі економічного зростання.

Головною метою при розробці та дослідженні моделей економічного зростання є з'ясування і послідовне обґрунтування основних, найсуттєвіших факторів, які визначають процес удосконалення будь-якої економічної системи. Для досягнення цієї мети до моделі потрібно ввести цілу низку факторів, від яких залежить зростання можливостей економіки, дослідити їх з точки зору результативності, відкинути другорядні фактори та виділити найголовніші фактори.

Виділяють такі моделі економічного зростання: класичну, неокласичну, модель Маршала, Солоу, Хікса, Самуельсона, Харрода тощо.

Основними факторами економічного зростання, відповідно до класичної моделі є капітал. Під ним розуміли засоби виробництва: землю та працю. Так, у класичних моделях А. Сміта, Т. Мальтуса, Ж.-Б. Сея економічний розвиток описується незмінними розмірами земельних угідь та зростаючою кількістю населення. На думку класиків, якщо технічного прогресу немає, то вичерпуються невикористані землі, а зростання чисельності населення спричинює дію закону спадної віддачі факторів виробництва. У такій ситуації з кожним роком кількість створюваного додаткового продукту зменшується, ставки заробітної плати скорочуються, а земельна рента зростає. На відміну від класиків, неокласичні моделі аналізують якісні показники економічного зростання. Цей напрям ґрунтується на двох основних ідеях неокласичної теорії виробництва:

- 1) вартість продукції створюють фактори виробництва, передусім праця і капітал, кожен з яких робить свій внесок у її створення;
- 2) виробнича функція є формою вираження зв'язку між продукцією та її факторами з усіма категоріями функціонального аналізу цього зв'язку граничного продукту, показників еластичності виробництва, еластичності заміщення факторів тощо.

Представники цього напрямку довели, що кожен фактор виробництва забезпечує відповідну граничну частку виробленого національного продукту. Якщо за умови незмінності інших факторів збільшити один з них на 1%, то

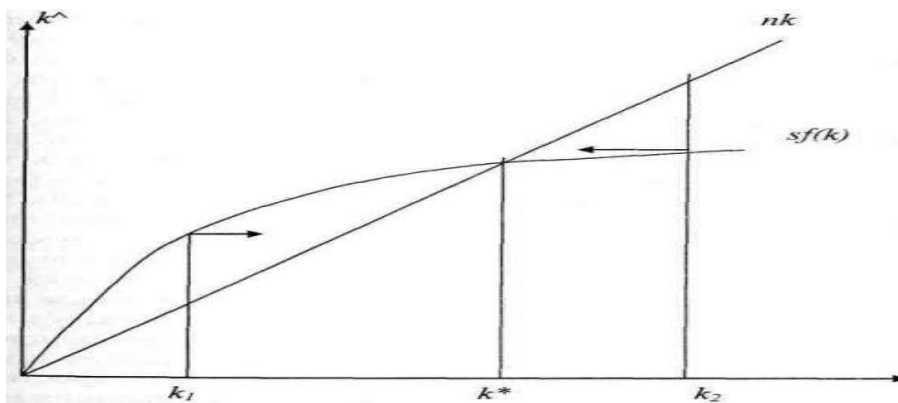
відповідна зміна обсягу ВВП і визначатиме внесок цього чинника виробництва у економічне зростання. Механізм дії факторів економічного зростання досліджується через індекс багатофакторної продуктивності і виробничих функцій. Виробнича функція- це алгебраїчна рівність, яка показує технологічний взаємозв'язок між обсягом суспільного продукту і різними факторами виробництва: працею, капіталом, землею, природою, технічним прогресом тощо. У цьому полягає її економічний зміст. Взаємозв'язок між обсягом продукту і виробничими факторами визначається певними числовими співвідношеннями у функціональній залежності: $Y = f(K, L, N \dots)$, де Y - обсяг продукту; f - функціональна залежність; K - капітал; L - праця (робоча сила); N - земля (природні ресурси тощо) [3,с.227].

Модель економічного розвитку Р. Солоу: враховує вплив на економічне зростання 3 факторів: праці (L), капіталу (K), технологічного прогресу (E). Праця й капітал мають короткостроковий вплив на економічне зростання, а технологічний прогрес - довгостроковий; параметри моделі беруть із розрахунку на одиницю праці, тобто в моделі параметри набувають таких форм:

1. продуктивності праці (y), що визначається шляхом ділення загального обсягу річного виробництва ВВП на чисельність працівників, ($y = L / Y$) ;
2. капіталозабезпеченість праці (k), яка розраховується шляхом ділення обсягу капіталу на чисельність працівників, тобто ($k = L / K$). Оскільки обсяг доходу є функцією від капіталозабезпеченості, тобто $y = f(k)$, то $i = s' * f(k)$, де i - інвестиції на одиницю праці, s' - гранична норма до заощаджень [2, с.560]. У цій моделі вважається, що норма заощаджень є величиною сталою, тобто $s' = \text{const}$. Саме тому норма заощаджень визначає пропорцію, в якій дохід розподіляють на інвестиції та споживання. Отже, збільшення капіталозабезпеченості може бути фактором економічного зростання, коли капіталозабезпеченість ще не досягла усталеного рівня.

Іншими передумовами аналізу в моделі Солоу є: спадна гранична продуктивність капіталу, постійна віддача від масштабу, постійна норма вибуття. Необхідною умовою рівноваги економічної системи є рівність сукупного попиту

та пропозиції. Сукупний попит у моделі Солоу визначається інвестиціями та споживанням. Динаміка обсягу випуску залежить від обсягу капіталу. Обсяг капіталу змінюється під впливом інвестицій та вибуття: інвестиції збільшують запас капіталу, вибуття- зменшує. Рівень запасу капіталу, при якому інвестиції рівні вибуттю ($k=0$), називається рівноважним рівнем фондоозброєності праці. Якщо $sf(k)=nk$, інтенсивність капіталу залишається незмінною, економіка зростає без зміни її структури. Стабільність цього шляху найкраще ілюструється на графіку (рис. 1.1) який побудував Солоу[2, с.561].

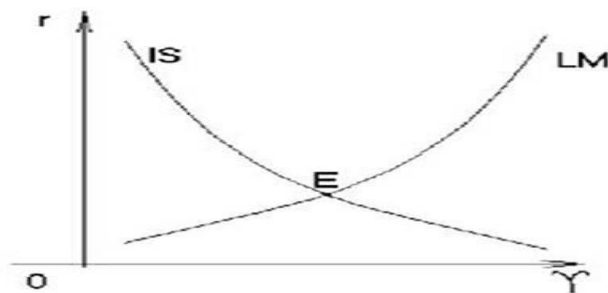
Рис. 1.1. Модель економічного зростання Р. Солоу

Промінь nk вказує, скільки повинен заощадити середньостатистичний працівник на кожній одиниці інтенсивності капіталу, щоб забезпечити своїх дітей готовим капіталом. Крива $sf(k)$ показує, скільки нагромаджень він заощаджує на кожній одиниці інтенсивності капіталу. Зміна інтенсивності капіталу вимірюється вертикальною лінією між цими двома кривими. В точці k_1 ця зміна позитивна, тому економіка рухається праворуч до подальшого k . У точці k_2 зміна негативна, економіка рухається ліворуч. В обох випадках економіка буде зводитись до точки k^* , яка відображає шлях збалансованого зростання.

Модель економічного зростання Хікса. Ця модель є спрощеною, оскільки вона виходить з того, що інвестиції як елемент сукупних витрат є величиною незмінною. Інвестиції змінюються під впливом змін ставки відсотка. Модель включає фінансовий ринок у цілому, тобто ринки грошей і цінних паперів. Перша частина моделі - крива IS «інвестиції-заощадження» покликана відображати

умову рівноваги на товарному ринку, друга крива LM «ліквідність-гроші» (L - попит на гроші, M - пропозиція грошей). Умовою рівноваги на ринку товарів служить рівність інвестицій і заощаджень, а на грошовому ринку - рівність між попитом на гроші та їх пропозицією. Рівновага на кожному із двох ринків є взаємозалежною. Зміни на одному з ринків незмінно спричиняють зміни на іншому. Дана модель представляє собою графік, системою координат якого служать рівень національного доходу (вісь x) і значення процентної ставки (r) вісь y . обсяг інвестицій можна вважати функцією банківського відсотка: $I = I(r)$. Чим нижче рівень процентної ставки, тим вигідніше робити додаткові капіталовкладення і навпаки.

Рис. 1.2. Рівновага на ринку, згідно моделі Хікса.

У кейнсіанській моделі умовою рівноваги на товарному ринку є рівність заощаджень і інвестицій. Заощадження визначаються рівнем національного доходу, тобто $S = S(Y)$. Таким чином, виходить функція IS; На грошовому ринку рівновага настає, коли попит на гроші (L) збігається з їх пропозицією (M). Порівнявши попит та пропозицію на грошовому ринку можна одержати умову його рівноваги чи функцію $LM = L(Y, r) = M$. [3, с.87]. Якщо ці 2 графіки помістити в одну систему координат (рис. 2.1) то точка їхнього перетину (E) укаже на співвідношення між рівнями національного доходу і банківського відсотка, при якому заощадження дорівнюють інвестиціям, попит на гроші дорівнює їх пропозиції, тобто товарний і грошовий сектор знаходяться в стані рівноваги [3, с.89].

Модель економічного зростання П.-Б. Самуельсона. Він порівнює ознаки ринкової та адміністративної економіки і віддає перевагу ринковому механізму, що здатний, автоматично підтримувати економіку в стані рівноваги. Він зазначає,

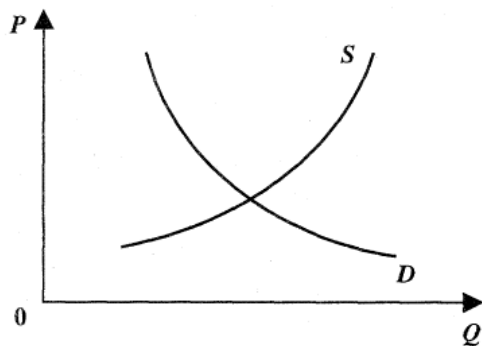
що ринкову економіку підпорядковано дії природних сил і вона є економікою суворого порядку. Однак на певному етапі стає необхідним втручання держави, яка має відповідати 3-м принципам: бути ефективною, стабільною та справедливою. Цю необхідність зумовлюють виникнення монополій, недосконала конкуренція, загострення економічних та соціальних суперечностей. Дії країни повині бути спрямовуватися проти монополізації економіки, на стабілізацію фаз ділового циклу, стримання безробіття та інфляції, стимулювання економічного зростання. Він підтримує впровадження державних програм перерозподілу національного доходу з метою ліквідації соціальних конфліктів. Самуельсон наголошує, що держава має здійснювати макроекономічне регулювання стабільності за методом Кейнса та його послідовників. Ринковий механізм визначає ціну та обсяги виробництва в той час, як держава регулює ринок за допомогою податків та інших економічних методів. Також значну увагу приділив впливу зовнішньоекономічних зв'язків на стабільність розвитку навідрізно від кейнсіанської моделі. Відповідно до кейнсіанської моделі безробіття та інфляція несумісні явища, але цьому суперечить явище стагфляції, природу та способи подолання з монетарної позиції досліджує Самуельсон. Він робить висновок, що для відлагодження господарського механізму необхідно поглибити аналіз функціонування ринкової економіки на рівні підприємства. У межах макроекономічного аналізу Самуельсон досліджує проблему попиту та пропозиції як факторів ділової активності. Він формулює основи теорії споживчої поведінки, яка на його думку регулює попит на товари і через нього - обсяги виробництва, граничні та сумарні витрати[5,с.21]. Вчений вивчає вплив конкуренції на ділову поведінку фірм, конкурентної пропозиції на граничні витрати, аналізує форми конкурентної боротьби, вплив монополізації виробництва на стабільність економічного стану фірми. Самуельсон робить висновок про недостатню ефективність законодавчого втручання держави у процес формування монополій та наголошує на доцільності використання економічних важелів

Модель економічного зростання Р. Харрода має такі особливості:

- ця модель використовує ендогенну інвестиційну функцію;

- ця модель ґрунтується на принципі акселератора;
- модель Домара впливає з незмінності очікувань підприємців, а модель Харрода - зі змін, що відбуваються в їхніх очікуваннях.

Тут економіка представлена двома суб'єктами: домогосподарствами та фірмами. Фірми у цій моделі представляють інвестиційний попит відповідно до теорії акселератора. Обсяг інвестицій поточного періоду (I_T) залежить від обсягу очікуваного доходу в поточному періоді. Це означає, що будь-яке зростання доходу зумовлює зростання обсягу інвестиційного попиту пропорційно до зміни доходу і, навпаки, тобто: $I_T = \beta(Y_T - Y_{T-1})$, де β - акселератор[2,с. 543].

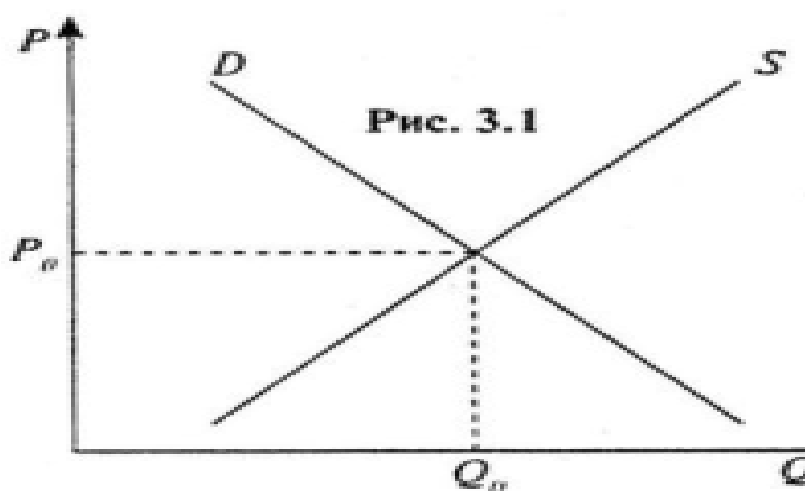
Рис. 1. 3. Модель рівноваги Харрода.

Підприємці планують зростання обсягів виробництва, виходячи із ситуації в економіці, що склалася в попередньому періоді. Якщо їх прогнози у попередньому періоді виявилися правильними і попит був урівноважений із пропозицією, то в поточному періоді підприємці залишать темпи приросту обсягів виробництва незмінними. Якщо попит перевищував пропозицію в попередньому періоді, підприємці збільшать темпи приросту виробництва, і навпаки(рис.1.3). Вираз $(s'/\beta - s')$ Р. Харрод назвав гарантованим темпом економічного зростання[2,с. 543]. Підтримуючи його, підприємці будуть задоволені своїми інвестиційними рішеннями. Їх сподівання здійсняться, бо сукупний попит буде урівноважений із сукупною пропозицією. Цей темп забезпечує динамічну рівновагу та використання усіх виробничих потужностей. Але повна зайнятість при цьому досягається не завжди. Темп економічного зростання, при якому інвестиційні витрати будуть достатні для забезпечення

повної зайнятості, Р. Харрод назвав природним темпом. Якщо фактичний темп економічного зростання дорівнює гарантованому, то такий стан прийнятий для підприємців, оскільки забезпечує повне використання капіталу, але не задовольняє найманих працівників, оскільки існує вимушене безробіття. Якщо гарантований темп буде перевищувати природний, то матиме місце дефіцит трудових ресурсів. Ідеальним, бажаним станом для економіки є ситуація, коли фактичний, природний і гарантований темпи врівноважені. Оскільки будь-яке відхилення економічної системи від умов гарантованого темпу зростання виводить систему з рівноваги, то динамічна рівновага в цій моделі теж виявляється нестійкою. Така обставина лежить в основі обґрунтування потреби в державному втручанні в економіку.

Модель економічного зростання Дж. Маршала.

Основи поглядів на ринкову ціну розробив англ. учений А. Маршал, який зазначив, що головним чином у формуванні ціни є попит і пропозиція. У процесі взаємодії рішень споживачів придбати деякий товар та рішень виробників щодо пропозиції цього товару визначаються ціна товару та його кількість певного товару буде вироблено і куплено на ринку. Графічно це можна проілюструвати, зобразивши на одному графіку криву попиту на товар D та криву пропозиції S на цей товар (рис. 1.4), або так званий «Хрест Маршала» [5, с. 32].

Рис. 1. 4. Хрест Маршала.

Точка E визначає стан ринкової рівноваги, при якому величина попиту на товар дорівнює його пропозиції. Проекція точки E на горизонтальну вісь визначає рівноважну кількість Q_0 .

Отже, економісти всіх напрямків і шкіл були переконані в тому, що економічне зростання необхідне для підвищення рівня матеріального добробуту та життя населення. Представники всіх цих економічних напрямів намагались визначити рушійну силу економіки, яку вони вбачали у факторах, що повина сприяти економічному зростанню. На підставі різних теоретичних підходів можна розробити багато варіантів економічної політики спрямованої на економічне зростання, зокрема національної економіки.

2. Фактори зростання економіки в розвинутих країнах та країнах що розвиваються.

Кожна з понад двохсот країн світу має своє неповторне обличчя, відрізняється від інших за політичними, економічними, демографічними, культурними й іншими ознаками. Проте, окремі країни можна згуртувати за деякими важливими спільними характеристиками. Зокрема за типологічною структурою світової економіки: розвинуті країни, країни, що розвиваються, країни з перехідною економікою.

Група розвинутих країн мають найбільший обсяг ВВП на душу населення, найвищий рівень продуктивності праці, найскладнішу технологію виробництва. Згідно класифікації МВФ до цієї групи належать 34 держави, серед яких країни Великої Сімки, всі західноєвропейські держави, Австралія, Нова Зеландія, Південна Корея, Словаччина, Чехія, Словенія, Сінгапур. Вони контролюють переважну частину світових капіталопотоків. Незважаючи на невелику частку у світовому населенні (14,9%), розвинуті країни зосереджують 51,1% світового ВВП, в тому числі на країни Великої Сімки припадає 43,7% світового ВВП, експортують розвинуті країни 62,4% товарів та послуг в міжнародній торгівлі.

Американський економіст Саймон Кузнец лауреат Нобелівської премії (1971), автор дослідження з історії економічного зростання розвинутих країн вважав економічне зростання «довготривалим збільшенням здатності господарства забезпечити все більше різноманітні потреби населення за допомогою все більш ефективних технологій...». У зв'язку з цим він виділив 6 факторів економічного зростання, властивих майже усім розвинутих країнам: [3, с.216].

- 1) високі темпи зростання доходу на душу населення і кількості населення. У розвинутих країнах середні темпи зростання доходу на душу населення в останні 200 років склали 2 % на рік при зростанні населення 1 % на рік;
- 2) високі темпи зростання продуктивності факторів виробництва. За різними оцінками від 50 до 75 % зростання доходу на душу населення у розвинутих країнах в індустріальну епоху були результатом зростання продуктивності

факторів. Основна частина приросту ВВП на душу населення була досягнута за рахунок технічного прогресу;

3) високі темпи структурної трансформації економіки. Вона включала в себе переміщення робочої сили із сільського господарства у промисловість, з індустрії у сферу послуг;

4) високі темпи соціальної, політичної та ідеологічної трансформації. Серйозна структурна перебудова завжди супроводжується змінами в суспільних інститутах, поведінці людей та ідеології; [6, с. 176].

5) міжнародні масштаби економічного зростання зумовлені здатністю розвинутих країн у минулому і сьогодні знаходити за кордоном ринки збуту, джерела сировини і дешевої робочої сили, що призводить до політичного і економічного поневолення бідних країн;

б) обмеження щодо розповсюдження результатів економічного зростання

Економічне зростання в країнах, які розвиваються зумовлене рядом факторів:

- Перенесення ряду виробництв із розвинутих країн у ті, що розвиваються. Багато трудомістких галузей промисловості, такі як швейне, текстильне, взуттєве, приладобудування й електроніка були зорієнтовані на дешеві і численні трудові ресурси країн, що розвиваються. Матеріаломісткі й енергоємні галузі, більше стали орієнтуватися на сировинні бази. Екологічно шкідливі: нафтопереробка, виробництво мінеральних добрив, хімія органічного синтезу, через високі витрати на природоохоронні заходи в розвинених країнах були витиснені у країни, що розвиваються. Ці країни для залучення інвестицій створювали сприятливий інвестиційний клімат, пільгове оподаткування, як усередині країни, так і в зонах сумісного підприємництва.

- Стабілізацією політичної ситуації в тих країнах, що розвиваються. Націоналізація економіки після одержання країнами незалежності, усунення диктаторських режимів, припинення військових конфліктів і громадянських війн підвищували привабливість країн для іноземних інвесторів, які обіцяли стабільно високі прибутки.

•Проведенням структурних реформ в економіці країн. У країнах, що розвиваються, продовжилися розпочаті раніше реформи по індустріалізації економік. Швидкими темпами тут розвивалася інженерна, соціальна інфраструктура, сфера послуг, туризм, банківська справа, страхування, зв'язок. Змінювалися форми власності: державна власність приватизувалась, приватний сектор економіки всебічно підтримувався на державному рівні інвестиціями, законодавчою і податковою базою. Проводилася жорстка фінансова політика по зниженню рівня інфляції, боротьба з корупцією, тіньовою економікою [15].

•Переорієнтація виробництв із імпортозамінної на експортоорієнтовану. Багато країн, що розвиваються, раніше залежали від світового експорту, бо виробляли обмежений перелік експортних товарів, і водночас жорстко залежали від імпорту численної групи товарів. У даний час вони значно розширили перелік товарів, які орієнтувались на експорт, перейшовши з монофункціональних у полі функціональні. Економічний підйом у країнах цієї групи сприяв росту загального і душового ВВП, а це, стимулювало внутрішні інвестиції і внутрішній ринок.

Для країн, що розвиваються, характерна диспропорція їхнього господарського розвитку. Перехід цих країн до індустріального розвитку призвів до зниження питомої ваги зайнятих у сільському господарстві з 73% у 1991 р. до 37,8% у 2014 р. Частка сільського господарства у структурі ВВП ще нижче. Так, у 2015 р. вона становила в Бразилії - 5,2%, в Індії - 19,6%, Єгипті - 15,5%. В найменш розвинутих країнах вона вища: Ефіопії – 48%, Малаві -30,3%, Того - 46,9%. У країнах, що розвиваються, зросла роль експортоорієнтованих виробництв як запорука валютних надходжень і підйому економіки. При цьому в створенні таких виробництв головну роль відіграють філії ТНК. ТНК і їхні філії контролюють значну частину експорту країн, що розвиваються. Найбільші ТНК монополізували світовий ринок і розділили його на окремі сегменти, контрольовані країнами «золотого мільярда» - США, Японією, Великою Британією і ФРН. Після здобуття незалежності в 50-60-ті роки і націоналізації виробництва країни, що розвиваються, стали накопичувати внутрішні інвестиції

й одержувати іноземні. Іноземні інвестиції на початку, йшли переважно сировині галузі, які були експортоорієнтовані, але згодом капітал став вкладатися також в імпортозаміщуючі галузі, - тобто стала виявлятися тенденція індустріалізації країн цієї групи. Частка країн, що розвиваються в іноземних інвестиціях збільшилася з 36,9% в 2006 р. до 47,3% у 2013 р. Найбільш привабливими для іноземних інвесторів є країни з динамічною економікою - Бразилія, Мексика, Індія. Також частка країн з транзитивною економікою збільшилася до 4,2% у 2009 р. і до 6,9% у 2014 р. Найбільш привабливими для іноземних інвестицій серед цієї групи у 2014 р. були Російська Федерація - 51076 млн.дол, Казахстан - 13 200 млн.дол. Україна - 7 677 млн.дол. Важливою виявилася роль держави і державного сектора в економіці.

Країни, які розвиваються, сильно відрізняються за рівнем продуктивності праці. Найвищий він у нових індустриальних країнах, нижчий - у країнах Тропічної Африки (табл.2.1). Але навіть в деяких країнах з динамічною економікою, наприклад, в Індії та Україні він ще досить далекий від світового рівня продуктивності. З 2011 по 2015 роки країни спромоглись збільшити ВВП на душу населення. Лиши в окремих країнах, як Північна Корея він залишився не змінним.

Таблиця 2.1

ВВП на душу населення (за ПКС), тис. дол.[21]

Групи країн	ВВП на душу населення 2015 р.	ВВП на душу населення 2011 р.
Україна	\$8 000	\$ 7 200
США	\$56 300	\$48 100
Північна Корея	\$1 800	\$ 1 800
Аргентина	\$22 400	\$17 400
Мексика	\$18 500	\$ 15 100
Бразилія	\$15 800	\$ 11 600
Таїланд	\$16 100	\$ 9 700
Індія	\$ 6 300	\$ 3 700
Бангладеш	\$3 600	\$ 1 700
Ліберія	\$900	\$ 400

Отже, промислово розвиненні країни єдині в соціально-економічному плані, у відтворювальному процесі національного господарства, високому рівні розвитку продуктивних сил. У країнах цієї підсистеми проживає 15,6% населення світу, але вони зосереджують переважну частину економічного і науково-технічного потенціалу світу. Господарський розвиток розвинутих країн, їх внутрішньоекономічна та зовнішньоекономічна політика зумовлюють основні напрямки науково-технічних зрушень, стан світового ринку.

Країни, які розвиваються зустрічаються з рядом труднощів, в поєднанні з такими факторами економічного зростання: трудові ресурси, капітал, технології, природні ресурси. Як наслідок цих обставин країни, що розвиваються, які вибирають свій стабільний шлях розвитку, втяглись в коло бідності.

3. Аналіз факторів економічного зростання в Україні.

Після того, як Україна стала незалежною, вона скористалася однією з не найкращих можливих моделей трансформування економіки та суспільства в порівнянні з іншими постсоціалістичними країнами. Замість того, щоб еволюційно розвиватися відповідно до послідовної національної політики, країна втяглася у фазу стихійного первинного нагромадження капіталу притаманну «дикому капіталізму». За роки незалежності економіка України зазнала спаду приблизно на 60 % від досягнутого випуску продукції в 1991 році. Це можна порівняти із втратами під час Другої світової війни економіки Німеччини, Японії та СРСР[15]. До факторів, які впливають на економічне зростання можна виділити такі(ДОДАТОК 1).

Корупція. Цей показник є одним з найважливіших факторів і проблем функціонування системи державного управління в Україні. Корупцією сьогодні пронизані всі без винятку гілки влади на всіх її рівнях, незважаючи на те, що до влади приходять нові люди, рівень корупції збільшується. У 2014 році для України було визначено 142 місце серед 175 країн. Середній розмір хабара в Україні в 2015 році збільшився на третину у порівнянні з 2014 роком. Тоді він становив 30 тис. грн, а в 2015 року - 40 тис.грн. Загалом у 2015 році в Україні зафіксовано хабарів на суму 19 мільйонів гривень, що на 3 мільйони більше, ніж 2014 року. Політична та економічна нестабільність та високий рівень корупції в країні призвели до відпливу 12 млрд. доларів інвестицій лише за 2014 рік [25].

Частка тіньового сектора в економіці країни за оцінками експертів, стабільно тримається на рівні 50% і зросла до 52 % у 2015 році в результаті невдалої податкової реформи, яка практично зупинила розвиток малого і середнього підприємництва в країні, що знизило фінансові надходження до бюджету та виштовхнуло значну частину обігових коштів у тіньову економіку. Відповідно до розрахунків Міністерства економічного розвитку у I кварталі 2015 року рівень тіньової економіки порівняно з відповідним періодом 2014 року збільшився до 47% від обсягу офіційного ВВП [25].

Зниження видатків державного бюджету. У 2014 році дефіцит коштів Пенсійного фонду в Україні склав 50,9 млрд грн (3,9 % від ВВП). Дефіцит державного дефіциту у 2015 року збільшився у 3,5 рази. Валовий зовнішній борг України на кінець 2015 року становив 126,3 млрд. дол., скоротившись з початку року на 15,8 млрд. дол. США. Основним чинником такого скорочення у звітному періоді стало зменшення обсягу зовнішніх зобов'язань приватного сектору на 19,1 млрд. дол. США, тоді як державний борг збільшився за рахунок залучення Урядом позик від міжнародних фінансових організацій. Що стосується ВВП, то борг збільшився за рік з 75% до 93,1% від ВВП [24]. Значне навантаження на державні фінанси було пов'язане з обслуговуванням державного боргу, підвищення обороноздатності країни, компенсації населенню, підвищення тарифів на енергоносії, допомоги особам, які переміщуються з тимчасово окупованої території України.

Недосконалість податкової системи, як слабка сторона економіки України, характе ризується 117 місцем з 173 країн світу за рівнем податку на прибуток та значною кількістю податкових платежів (96 позиція серед 188 країн). Незбалансована податкова політика є наслідком відсутності дієвих реформ податкової системи, які стимулювали б бізнес працювати легально та прозоро. Не введено механізм контролю трансфертного ціноутворення, не запрацювала повною мірою система автоматичного відшкодування ПДВ, постійні зміни у розмірі ставок мита та акцизних податків, не вирішено питання із переплатою податків на прибуток суб'єктами господарювання .

Низький рівень ВВП на душу населення. У 2000 р. вперше за роки незалежності України було досягнуто збільшення реальних обсягів ВВП на 6%. Важливими ознаками поліпшення економічної ситуації став приріст інвестицій в основний капітал (на 11,2%), зростання зовнішньоторговельного обороту (на 27%)[10,с.23-29]. Валовий дохід на одного жителя країни у 2014 році не виріс в порівнянні з 2013 роком, і склав близько 7500 грн. Але якщо в 2013 році це була майже 1000 доларів США, то за курсом на кінець 2014 року склало трішки менше 500 доларів. Номінальна заробітна плата, яка за даними Держстатув

гривневому еквіваленті в 2015 року зросла з 3619 до 4012 грн. То в доларовому еквіваленті вона впала з 453 до 254 доларів [16,с.44]. За даними служби статистики, у I кварталі 2015 року у порівнянні з аналогічним періодом 2014-го реальні доходи населення зменшилися на 23,5% (рис. 3.1) [25].

Рис.3.1 Валовий внутрішній продукт України в 2015 році (млн.грн.)

Саме дії українського уряду та НБУ призвели до погіршення економіки. Кабмін оголосив у 2015р. політику «затягування поясів», тобто замороження зарплат і пенсій, і цим самим він зменшив купівельну здатність українців, що призводить лише до подальшого падіння економіки. А треба діяти з точністю до навпаки: має бути контрольована емісія для підвищення виплат.

Значний рівень інфляції. За період з 2000 року до 1 квітня 2015 року індекс інфляції в Україні становив 546,5%. Тобто купівельна здатність гривні за ці останні 15 років знизилася майже в 5,5 рази. За даними Державної служби статистики України інфляція в Україні у 2015 році досягла 43,3%. У 2000 році результатом зваженої бюджетної політики стало вивільнення з державного споживання майже 8 мрд. гривень, які у формі кредитних вкладень пішли в економіку. Видатки на соціальне спрямування було збільшено на 40%. Вперше в новітній історії України у 2000 році відбулось зростання ВВП, майже в усіх секторах економіки, скорочено державний борг, зростала зайнятість та спостерігалась позитивна динаміка сукупного попиту[13,с.100-107]. За даними Державної служби статистики та Національного банку України у 2014 році ріст інфляції дорівнював

24,9%, падіння ВВП - 6,8%, обсяги міжнародних резервів з 2012 -2015рр. зменшились більше ніж у 4 рази [25]. Динаміка макропоказників стала неконтрольованою: падіння позицій гривні спровокувало інфляцію. Просте порівняння показує, що в 2014 році ціни росли в 50 разів інтенсивніше, ніж в 2013-му. Ціни на багато груп товарів, особливо на імпортовані, виросли в 2 і більше рази. З березня 2015 р. ціни зросли на 20,9%. З початку 2016 р. ціни зросли на 1,5%.

Низький рівень свободи бізнесу. Дослідження Світового банку у 2014 році охопило 189 країн, де Україна займає 112 місце в рейтингу легкості ведення бізнесу, знаходячись за цим показником між Ліваном і Папуа-Новою Гвінеєю. Для порівняння: Польща обіймає 45 місце, Білорусь - 63, Молдова - 78. Складність і неоднозначність тлумачення положень законодавчих та підзаконних актів, недосконалість податкової системи пригнічують підприємницьку ініціативу малого й середнього бізнесу, сприяють тінізації економічних процесів, що відобразилося індексом економічної свободи, де Україна посіла у 2014 році 162 місце з 178 країн, у 2015 вона посіла 155 місце [20]. Україна набрала 46,9 бала, що на 2,4 менше, ніж минулого року Враховуючи значну частку малого і середнього бізнесу в економіці України, його підтримка сприятиме пожвавленню економічного зростання, зниженню безробіття, а також сталому розвитку країни.

Низький рівень сталих технологій енерго- і ресурсокористування. Викликом трансформаційним процесам національної економіки є низький рівень її ресурсоефективності та енергоефективності, повільне впровадження енергоощадних технологій. Еко-інновації відіграють ключову роль у трансформуванні вітчизняної економіки в «зелену» економіку. Вигоди від стимулювання еко-інноваційної діяльності охоплюють зменшення викидів парникових газів й адаптування до зміни клімату, забезпечення робочими місцями, уповільнення деградації навколишнього середовища, виключення з виробничого процесу небезпечних речовин [17,с 38].Впровадження екологічно-безпечних технологій, устаткування, еко-інновацій, вітчизняними підприємствами

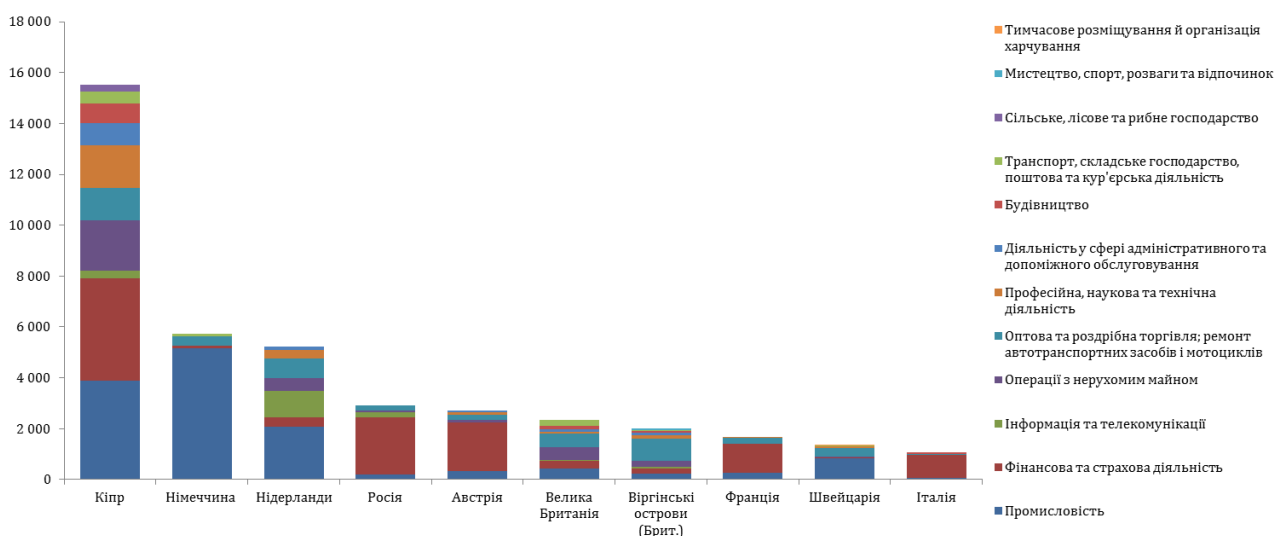
збільшує ефективне використання матеріалів і енергії, покращує продуктивність праці та конкурентоздатність.

Імпортозалежність. Україна є досить залежною від зовнішньої торгівлі із світом, в першу чергу - від імпорту енергоресурсів з Росії. Частка імпорту у ВВП становила у середньому за останні 5 років 55% ВВП. Для порівняння: в Німеччині цей показник 36,3% [17,с.35]. Суттєве скорочення імпорту відбулося у 2014 році - імпорт товарів скоротився на 27,4% - до 61,7 млрд дол. США, що відбулося в основному за рахунок: зниження енергетичного імпорту на 28,8%; зменшення імпорту чорних і кольорових металів та виробів з них на 33,4%; зменшення імпорту продукції хімічної промисловості на 20,2% [7,с.52]. Водночас, частка імпорту з країн ЄС у 2014 році зросла на 2,2 % - до 32,4 %. Відбулась часткова переорієнтація української держави у 2015 році з російських ринків на європейські- насамперед у частині експорту окремих продуктів аграрного сектору, що значною мірою зумовлено підписанням Угоди про асоціацію України з ЄС і наданням з боку ЄС односторонніх преференцій доступу України до ринку Європейського Союзу. Оптимізація відбувається в умовах збільшення обсягів видобутку власних паливно-енергетичних ресурсів, розширення експортних можливостей та інтеграції ринків електроенергії та газу до країн Європейського союзу. Розширення транспортної інфраструктури, підвищення безпеки руху, зростання обсягів перевезень, сприяють становленню України як транзитної держави [7,с.52].

Погіршення кон'юнктури зовнішніх ринків. На сучасному етапі рівень динамічності зовнішніх ринків досить суттєвий. За статисткою, українська економіка приблизно в однакових пропорціях (близько 30 % експорту та валютних надходжень від експорту) залежить від кон'юнктури ринків розвинутих країн та країн СНД., Експорт продукції до країн ЄС дозволив частково перекрити втрати на російському напрямку [17,с.39].

Основним завданням стало пристосування до європейських ринків. Однак, очікуваного зростання українського експорту не вдалось досягнути через не конкурентоспроможність українських товарів на європейських ринках. Динаміка

зовнішньоторговельних операцій характеризується стрімким падінням обсягів торгівлі, що створює значно гірші передумови економічного зростання. За весь 2014 рік український експорт до ЄС зріс лише на 1,5% (при падінні експорту на 23,5%), а у 2015-му році почав скорочуватися і за першу половину року знизився на 35,1%. Дослідження інвестиційного та економічного макросередовища України свідчать про не задовільний інвестиційний клімат України. За даними Держстату України, в 2014 році відтік прямих іноземних інвестицій склав більше 12 млрд. дол.[25]. У 2015 році надалі спостерігається негативна тенденція відтоку. Обсяг капітальних інвестицій в економіку України за I квартал 2015 року порівняно з відповідним періодом 2014 зменшився на 14,8%. Найбільше інвестицій надійшло з країн ЄС - близько 76,6%. До їх переліку насамперед належать Кіпр і Німеччина, а також Нідерланди, Австрія, Франція, Італія та Велика Британія, ряд інших країн - Швейцарія та Росія (рис.3.2) [17,с. 117].

Рис.3.2 Структура ПІ в Україну за ключовими країнами-інвесторами в 2015 році, млн.дол.

Аналізуючи графік можна побачити, що найбільша кількість інвестицій в Україну надходить з Кіпру, їх об'єм за підсумками першого півріччя 2015 року становить близько 15,7 млрд. дол. (що складає 31,4% у загальному обсязі прямих інвестицій). Німеччина надала 5,9 млрд дол. (11,8%), Нідерланди - 5,3 млрд дол. (10,7%), Росія - 3 млрд дол. (6,1%), Австрія - 2,7 млрд дол. (5,6%), Велика

Британія - 2,4 млрд дол. (4,8%), Віргінські острови - 2 млрд дол. (4,1%), Франція -1,7 млрд дол. (3,5%), Швейцарія - 1,3 млрд дол. (2,7%), Італія - 1 млрд дол. (2,2%).

Безсистемність у здійсненні реформ. Розбалансування державних статей доходів та витрат у державному бюджеті країни показує необхідність комплексного реформування економіки. Опосередковано можна визначити ефективність економіки обсягом ВВП: маємо 62 позицію серед 185 країн, які досліджуються та 148 місце по ВВП на одну особу. За індексом якості регулювання (Regulatory Quality) Україна мала на 2015 рік 150 позицію з 215, а за індексом ефективності роботи уряду - 147 позицію.

Зростання фінансово-економічної залежності.

Державний і гарантований державою борг України станом на 31 березня 2015 р. був 65 млрд дол. (1,5 трлн грн. ,що дорівнює майже 100% ВВП). За період з 2007 року цей показник збільшився майже в 12 разів. Критичним переддефолтним станом для країни можна назвати ситуацію відтермінування на рік Урядом України виплат боргів за єврооблігаціями на суму 15 млрд. дол. приватним кредиторам. Ризики від цього підвищуються тому, що у 2015 році потрібно було повернути близько 16млрд дол. боргу, а залучити у формі нових кредитів можливо - 8 млрд дол. Впродовж найближчих років Україна повин на повернути 30 млрд дол. зовнішнього боргу і 17 млрд дол. внутрішнього боргу [4,с.99-102].

Перехід до європейських стандартів якості життя передбачає подолання розриву в рівні та якості життя між Україною та країнами членами ЄС. Для підвищення рівня життя населення необхідною є побудова держави за сучасними світовими соціальними стандартами, які закріплено в конвенціях МОП, Європейській соціальній хартії, Європейському кодексі соціального забезпечення[16,с.44].

Наявність освіченого працездатного людського капіталу. Незважаючи на те, що за часів незалежності України освітній рівень її населення істотно знизився, то на 2015 р. країна ще має досить високі позиції за рівнем якості вищої освіти (13 позиція з 144 країн), а також досить високі показники

охопленості молоді середньою освітою (41 позиція). Вітчизняна наука має значні напрацювання та відповідний потенціал для того, щоб здійснювати наукові відкриття за багатьма актуальними напрямками сучасної математики, фізики, хімії, біології і т.д.[8,с 27].

Вигідне географічне розташування. За площею території (30 місце у світі), кількістю населення (44 позиція) та за природно-ресурсним потенціалом [20] (близько 5% світових запасів корисних копалин) Україна належить до найбільших країн у Європі. До того ж країна має вигідне транспортно-географічне розташування: «перехрестя» найкоротших шляхів із країн Європи до Азії, а також із країн Балтії до Чорноморського регіону. Основу становлять міжнародні транспортні комунікації: залізниця, автомагістралі, нафто- та газопроводи, аеросполучення, морська та річкова інфраструктури, а також лінії електропередач і телекомунікації. Саме транспортні коридори набувають вагомого значення у середньо- та довгостроковій перспективі.

Сприятливі природно-кліматичні умови. Природно-кліматичні умови України сприятливі для розвитку сільського господарства, промисловості та інфраструктури, життя і відпочинку населення. Сприятливі кліматичні умови для сезонних видів відпочинку зберігаються в Україні протягом 10-11 місяців.

Наявність багатогалузевої інфраструктури (військово-промисловий комплекс, машинобудування, гірничо-промисловість авіакосмічна промисловість, суднобудування, енергетична промисловість) є підґрунтям для перебудови національної економіки. На середньострокову перспективу вплив фактора оцінюється в 5 балів з 7 можливих, а на довгострокову - 6 з 7. Найбільш вагомим для української економіки саме промисловий сектор, оскільки його внесок до ВВП за останні 5 років становить близько 25-30% (в Німеччині цей показник у середньому за останні 5 років становив 23%; у Франції - 20%) [25]. Незважаючи на те, що частка доданої вартості промислового сектору у ВВП України і його внесок до експорту певний час скорочувалися, завдяки багатогалузевій інфраструктурі Україна ще й досі залишається важливим промисловим виробником у світі. Обсяг експорту Україною основних видів озброєнь у 2012 році склав 1344 млн дол., що

забезпечило 4 місце в світовому рейтингу експортерів озброєнь. У авіакосмічній промисловості Україна входила до лідерів «космічного клубу» і до 2014 року здійснювала 8% загальної кількості пусків ракет-носіїв у світі та займала 5 місце у світі після США, Росії, Китаю та країн ЄС.

Розвиток зовнішньоекономічної діяльності. Глобалізаційні процеси в сучасному світі передбачають суттєве розширення зовнішньоекономічної діяльності. Значні обсяги цієї діяльності характеризують експорт товарів і послуг (46 місце у рейтингу з 149 країн, що досліджуються, імпорт - 37). Важливість цього фактора для України підтверджується тим, що загальний обсяг зовнішньої торгівлі в структурі ВВП України протягом останніх 5 років становив у середньому 85-90 % (в Німеччині цей показник становить більше 60 %; у Франції - майже 45%; у Польщі - більше 77%). Частка експорту в структурі ВВП України становить близько 50% і зменшується впродовж останніх 4 років. У 2014 році експорт товарів скоротився з 65 млрд. доларів (2013 рік) до 55,6 млрд. доларів що обумовлено призупиненням виробничих потужностей і руйнуванням транспортної інфраструктури на Сході країни; зниженням цін на світових ринках [9,с.176]. Упродовж 2014-2015 роках економіка України функціонувала несприятливих умовах. Російська агресія завдала Україні безпрецедентних гуманітарних і соціальних втрат і спричинила серйозні деструктивні процеси, зокрема у зриві потоку інвестицій в українську економіку.

Отже, в Україні серед факторів економічного зростання є як негативні, так і позитивні. Основним зовнішнім чинником негативного впливу є війна на території держави, серед внутрішніх ,відсутність комплексного підходу уряду до покращення макроекономічних показників. В результаті чого відбувається падіння ВВП і прискорюються темпи інфляції. Зменшуються обсяги виробництва на тлі інфляційних та девальваційних процесів, що негативно впливають на динаміку експорту, великий відсоток тіньової економіки. Корупція та невідповідні умови ведення бізнесу призводять до відтоку інвестицій. До позитивних можна віднести наявність освіченого, працездатного людського

капіталу, вигідне географічне положення, сприятливі природньо-кліматичні умови, наявність багатогалузевої інфраструктури.

4. Заходи стимулювання інноваційного зростання.

У сучасному світі могутність держави, її авторитет на міжнародному рівні визначається інноваційними можливостями, умінням ефективно використовувати національний та світовий науково-технічний потенціал. Здатність держав до інноваційних змін визначає її економічний розвиток, ефективність економіки, обороноздатність, духовну і політичну культуру країни, захищеність суспільства. Тому основу підвищення ефективності національної економіки України, складає інноваційний потенціал, його раціональне використання розкриває можливості переходу країни в інформаційну епоху.

Згідно з Законом України «Про інноваційну діяльність», інновації - це новостворені або вдосконалені конкурентоспроможні технології, продукція, послуги, організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного або іншого характеру, що істотно поліпшують якість виробництва. Інновації - це кінцевий результат впровадження нового продукту, технології, способу організації управління, з метою оновлення, удосконалення об'єкта та отримання економічного, соціального, екологічного або інших ефектів. Дослідження свідчать, що в середньому зі 100 ідей лише 4-5 мають комерційний успіх [1,с.98].

Основними принципами впровадження нововведень є:

- інновація повинна ґрунтуватися на довготерміновому стратегічному плануванні;
- підприємство повинно мати достатній запас «ноу-хау» та відповідних технологій щодо цільових ринків;
- нові продукти повинні відрізнятися від конкуруючих;
- потрібен постійний обмін інформацією зі споживачами для своєчасного визначення нових потреб.

Період після Другої світової війни став часом НТР та її величезного впливу на економічний розвиток. Для української економіки найбільш показовим є досвід активної інноваційної трансформації, що спостерігалася у таких країнах, як Японія, США, Південна Корея, Китай та ін. Свій прорив в економіці вони здійснили насамперед за рахунок високих технологій.

Лауреат Нобелівської премії Р. Солоу у своїй роботі «Технічні зміни та функція сукупного виробництва» переконливо довів, що головним чинником тривалого економічного зростання є науково-технічний прогрес.

У 60-80-х рр. виклик США кинула Японія, яка у 1960 р. відставала за показником ВВП на душу населення від США майже у 5 разів, а сьогодні вже зрівнялася з ними. В основу японського феномена закладена свідомо ставка на створення інноваційного суспільства. Держава розглядає структурну перебудову на технологічній основі як головний засіб зниження витрат, підвищення конкурентоспроможності, забезпечення високого рівня економічної рентабельності. У результаті чого Японія перетворилася в наддержаву, світовий центр науково-технічного прогресу. Підтвердженням провідної ролі інноваційного чинника в економічному зростанні є й успішний розвиток Південної Кореї, Сінгапуру, Тайваню та інших «нових індустріальних країн», де науково-технічний прогрес з самого початку покладено в основу трансформації. Їхній досвід доводить, що економічне «диво» має потужне інноваційне підґрунтя. Сучасний етап науково-технічної революції спонукає європейську спільноту до створення «технологічної Європи». Сьогодні у країнах ЄС завершується формування національних інноваційних систем. Країни ЄС забезпечують 39,9 % світового експорту, в останні роки Європейський Союз обійшов США за розмірами іноземних інвестицій [4, с.99-104].

Виходячи з цього, основним чинником розвитку української економіки повинна стати інноваційна діяльність. Ситуацію в національній інноваційній сфері сьогодні характеризують різного роду кризові явища: енергетична залежність, забруднення навколишнього середовища, наявність застарілих матеріало- та енергомістких основних фондів, безперервна зміна економіко-правового середовища, соціальна напруженість, непередбачуваність економічного клімату, мала частка фінансування інновацій.

На інноваційні процеси негативно впливає й кризовий стан у науці, викликаний її слабким фінансуванням. Незважаючи на ряд законодавчих актів, бюджетне фінансування на рівні 1% від ВВП залишилося нездійсненим. Такий

рівень є одним із найбільш низьких у світі. Розвинені держави витрачають на розвиток інноваційної сфери від 4 до 8 % ВВП.

Внаслідок цього кількість інноваційно-активних підприємств щорічно знижується, питома вага розробок, які за своїми характеристиками перевищують світові аналоги, залишаються низькими. Відбувається подальше згортання новаторської діяльності, інноваційна сфера не приваблює інвесторів. Як наслідок, у світових господарських зв'язках Україна зберігає значення постачальника сировини та ринку збуту для країн Заходу. Технологічний розвиток вітчизняної промисловості дедалі більше залежить від інтелектуальної продукції інших країн. Програми розвитку науково-технологічної сфери України залишаються на папері, без належного фінансового забезпечення. Розмір амортизаційного фонду й прибутку, що залишається в їхньому розпорядженні, не дозволяє основним структурним ланкам здійснити необхідну технічну реконструкцію виробничої бази, випускати конкурентоспроможну продукцію. Досить складним є одержання кредитів на здійснення інноваційної діяльності, не розроблено економічного механізму, який стимулював би розвиток венчурного капіталу.

Аналіз результатів свідчить, що основними причинами є- недооцінка значення технологічних змін для національної економіки: незавершеність економічних перетворень та їхнє недосконале правове забезпечення, слабе фінансування та незадовільний зв'язок з виробництвом, орієнтація розвитку української економіки на активізацію не інноваційної, а інвестиційної діяльності. Інвестиції повинні стати засобом росту кількості інновацій, а не метою функціонування економіки, проблеми з одержанням кредитів, відсутність узаконеного державою механізму ефективності вкладень в інноваційні проекти, який би відповідав світовим аналогам [8, с 12].

Міжнародний досвід свідчить про різноманіття форм і методів, що застосовуються державами в сфері регулювання інноваційної сфери. Останнім часом у розвинених країнах пряма підтримка замінюється непрямими методами регулювання. З існуючих інструментів державної підтримки іноваційної діяльності найпоширенішими є методи регулювання податків шляхом зниження

ставок податків на прибуток, використання податкового кредитування на приріст обсягів науково-дослідних та дослідно-конструкторські роботи(НДДКР) та звільнення від оподаткування певних прибутків інноваторів.

За останні роки сформувалися 3 основні напрями податкової політики, що стимулює інвестиції в інноваційні проекти. Такі країни, як США та Великобританія, підтримують низький рівень оподаткування корпорацій і вважають це сильним стимулом для технологічних змін. У Німеччині, Іспанії та Італії додатково до низьких ставок податків існують високі податки для усіх і різні спеціальні стимули інноваційного підприємництва [8,с. 43].На сьогодні законодавство України у сфері інноваційної діяльності складається із законів України «Про інноваційну діяльність»; «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні»; «Про інвестиційну діяльність»та ін[18].Також Україна серед 100 країн у 2015 році зайняла 64 позицію за рівнем інновацій [23].

Підприємствам, які займаються інноваційною діяльністю, державою було передбачено ряд податкових пільг, серед яких: звільнення від податків на п'ятирічний термін прибутків, отриманих у результаті ліцензійної та патентної діяльності; 50% зменшення податку на прибуток для підприємств, що здійснюють власними силами НДДКР та освоюють прогресивні технології тощо [19]. Згодом більшість пільг втратила свою чинність. Стимулювання інноваційного розвитку через фіскальну політику повільно зводиться до нуля. Податкова система повинна стимулювати підприємців до вкладання коштів в інновації, а не вилучати дохід у вигляді різних зборів і податків. Можна стверджувати, що держава не використала всі засоби щодо створення сприятливих умов для розвитку інноваційної діяльності в Україні. Стимулювання інновацій поки що не належить до пріоритетів національної економіки. Однак за відсутності чіткої інноваційної стратегії призупинити регрес національної економіки не можна. Це визначає особливу актуальність реалізації державної інноваційної політики як стратегічного курсу з метою перетворення України в інноваційне суспільство в найближчі роки. Обираючи інноваційних шлях розвитку, потрібно враховувати останні світові тенденції щодо інноваційної політики, а саме:

- інвестування з метою підтримання й підвищення технічного рівня виробництва замінила інвестування у відтворення капіталу;
- віддається перевага ризиковому капіталу замість використання кредитів банку;
- конкуренція у сфері високих технологій замінила економічну конкуренцію;
- на зміну ринковому регулюванню інновацій прийшло наукове.

Для прискорення науково-технічного розвитку ефективним може стати утворення фінансово-промислових груп, до складу яких входять спеціальні інноваційні структури [14, с.77]. Ними могли б стати науково-дослідницькі центри, які займаються питаннями підтримки й розвитку науково-технічного потенціалу підприємств та організацій які входять до фінансово-промислових груп. Корисним було б використовувати досвід розвинених країн Заходу зі створення інноваційних підрозділів при корпораціях.

Важливим залишається питання підтримки державою малих та середніх інноваційних підприємств. Малий інноваційний бізнес може ефективно працювати лише в умовах налагодженої інфраструктури передачі технологій й системи комунікацій. Проте така система на даний момент в Україні відсутня. Її створення також є одним із важливих напрямів подальшого розвитку інноваційної сфери.

Досягти прогресу можна у сфері міжнародного науково-технологічного співробітництва, шляхом створення сприятливих умов залучення інвестицій в інноваційну сферу. Передумовою цього повинна стати макроекономічна стабільність, що сприятиме акумулюванню внутрішніх і зовнішніх ресурсів шляхом підвищення довіри інвесторів. Необхідно також налагодити науково-технологічне співробітництво із науковими центрами Європи.

Підсумовуючи все зазначене, можна впевнено стверджувати, що основним напрямом подальшого інноваційного розвитку України повинно стати стимулювання, створення й використання знань як головного джерела підвищення національної конкурентоспроможності та процвітання держави у сучасному світі.

Висновки

Підсумовуючи все вище зазначене можна сказати, що економічне зростання - це основний показник розвитку і добробуту будь-якої країни. Який забезпечує приріст виробництва, використовується для вирішення внутрішніх і міжнародних соціально-економічних проблем. Впливає на авторитет країни в світі, дозволяє забезпечити більш високий рівень життя громадян країни.

У ході роботи було розкрито суть, значення, спільні та відмінні риси моделей економічного зростання. Важливими моделями економічного зростання є класична та неокласична, модель Маршала, Солоу, Хікса, Самуельсона, Харрода. Якщо обирати модель економічного зростання для України, то найбільш оптимальною буде модель Маршала. План Маршалла для України буде успішним лише якщо він буде передбачати побудову ефективного ринку капіталу. План має бути достатньо технологічним та інноваційним, щоб Україна стала частиною сучасної цивілізації. План має базуватися на виборі економічної моделі, яка була б ефективною для України. Маємо орієнтуватися на майбутнє, а не просто на відбудову, ліквідацію наслідків війни та компенсацію збитків. Мають бути чітко визначені комплексні цілі. В Плані мають бути зазначені основні обмеження, ресурси та механізми для його реалізації - як з боку Заходу, так і з боку України. Зокрема, має бути визначена сума фінансування з боку Заходу - за напрямками та інструментами. Окремим питанням Плану має бути адміністрування витрачання коштів та якість залучених експертів. В Плані також має бути представлений аналіз основних ризиків та варіантів можливого реагування на них.

На мою думку, фактори економічного зростання є досить не стійкими, тому що умови їх існування є досить мінливими. Адже постійно створюються нові умови для економічного зростання. Що стосується аналізу факторів економічного зростання в Україні, то тут є як негативні, так і позитивні. Основними зовнішніми чинниками негативного впливу є ведення війни на території держави, серед внутрішніх можна виділити: відсутність комплексного підходу уряду до покращення макроекономічних показників. В результаті відбувається стрімке

падіння ВВП і прискорюються темпи інфляції. Зменшення обсягів виробництва на тлі інфляційних та девальваційних процесів негативно впливають на динаміку експорту, великий відсоток тіньової економіки. Корупція та невідповідні умови ведення бізнесу призводять до відтоку інвестицій. Щоб економіка запрацювала, потрібно підвищувати купівельну спроможність українців і орієнтуватись на внутрішнє споживання, надаючи робочі місця і підвищуючи заробітні плати.

Щоб національна економіка зростала потрібно здійснити ряд заходів:

1. Реформування ДФС та посилення громадського контролю за діяльністю служби.
2. Зменшити фіскальне навантаження на фонд оплати праці до рівня, який би дозволив максимально легалізувати тіньові доходи.
3. Запровадити стимули щодо модернізації виробництва та створення робочих місць за рахунок звільнення від сплати ПДВ при імпортуванні високотехнологічного обладнання, яке не виробляється в Україні.
4. Розробити і прийняти Державну програму інноваційного розвитку промислового комплексу.
5. Спрямувати діяльність уряду на пошук можливостей збільшення обсягів державних замовлень на продукцію вітчизняних товаровиробників та розширити внутрішній ринок для продукції вітчизняних товарів.
6. Стимулювати розбудову торговельної інфраструктури внутрішнього ринку з високим рівнем сервісу та стандартів продажу продукції.
7. Створити державні програми та фонди для фінансування науково-технічної діяльності.
8. Здійснювати співробітництво між ВНЗ, науковими установами, представниками бізнесу та державними органами питань підвищення ефективності інноваційної діяльності.
9. Запровадити економічний механізм державної підтримки оборонного сектору економіки.
10. Розробити стратегію розвитку малого та середнього бізнесу, та забезпечити її реалізацію.

11. Посилити особисту відповідальність посадових осіб за здійсненню шкоду майна, втрати, які суб'єкти підприємницької діяльності зазнали через незаконні дії або бездіяльність чиновників.

Промислово розвинуті країни займають провідне місце в світовому господарстві. Їх відрізняє відтворювальний процес у рамках національних господарств, інтенсивний тип розвитку економіки, високий рівень розвитку продуктивних сил. Господарський розвиток розвинутих країн, їх внутрішньоекономічна і зовнішньоекономічна політика зумовлюють основні напрямки науково-технічних зрушень і структурної перебудови в світовому господарстві.

НТП у сучасних умовах є найважливішим фактором економічного зростання, тому що саме ступінь використання його досягнення визначає сучасний тип економічного зростання. НТП - це поступове удосконалення і поширення у виробництво техніки і технологічних процесів. саме на НТП базується інноваційне зростання.

Про низький рівень розвитку інноваційного середовища в Україні свідчать низькі позиції в міжнародних рейтингах, які оцінюють технологічну й інноваційну конкурентоспроможність країн. У нашій країні досі не сформовано цілісної національної інноваційної системи, яка б забезпечувала стабільний інноваційний розвиток.

Список використаної літератури:

1. Антонюк Л., Поручник А., Савчук В. Інновації: теорія та механізм розробки та комерціалізації: Монографія/Антонюк Л., Поручник А., Савчук В. -2-ге вид., випр.. - К.: КНЕУ, 2012. -247 с.
2. Базилевич В., Базилевич К., Баластрик Л. Макроекономіка: Підручник/За ред.В.Д. Базилевича. - 2-ге вид.,випр.. - К.: Знання, 2005. -851с.
3. Білецька Л.В., Білецький О.В, Савич В.І.. Економічна теорія(Політекономія. Мікроекономіка.Макроекономіка): Підручник/ За ред.. М.О.Данилюк, В.В. Козюк. – К: 2010.- 277с.
4. Економічний розвиток, економічне зростання і фактори, які стримують економічне зростання України [Текст]/ І.М.Червяков// Інвестиції: практика та досвід. - 2015. - № 6. - С. 99-102.
5. Єфимова Г.О., Осадча О.О.Методичні вказівки по спецкурсу «Математичні моделі макроекономіки» та по курсу «Моделі економічної динаміки» - Одеса: Одеський націон. ун-т імені І. І. Мечникова -2015. - 68 с.
6. Козак Ю.Г., Ковалевський В.В., Лебедева С.Н. та інш. Економіка зарубіжних країн: навч. посіб. Видання 3-є, перероб. та доп./ Козак Ю.Г., Ковалевський В.В., Лебедева С.Н., Бикова М.Є., Логвінова Н.С., Воронова О.В. - К.: Центр навчальної літератури, 2015 - 292 с.
7. Міжнародні економічні відносини та світовий ринок/ П.С.Протоненко, С.А. Боранова, та ін.. - К.: Либідь, 2014. - С.52
8. Наукова та інноваційна діяльність в Україні: Стат. зб. / Державний комітет статистики України / О.М. Кузнєцова (підгот.). - К., 2015. - 127с.
9. Палехата В.А. макроекономіка: Навчальний посібник. - 3-тє вид., доп. та перероб. - М: Вид-во МДГУ ім. Петра Могили, 2013. - 304. 271
- 10.Попова В. Реалії та перспективи економічного зростання в Україні// Економіка України. - 2008. - № 6. - С. 23-29
- 11.Родіонова І.Ф., Усик В.І.Макроекономічний аналіз національної економіки: Підручник/ За ред. І. Ф. Родіонова, В. І. Усик. - 2-ге вид.,випр.. - К.: Знання, 2015. -272с.

12. Савченко А.Г. Макроекономіка: навч. посіб./ Савченко А. - К.: КНЕУ, 2015. - 441 с.
13. Сенищ П. Сутність та види економічного зростання: історико-аналітичний аспект [Текст] / Павло Сенищ // Вісник Тернопільського національного економічного університету. -2013. - Вип. 2 : квіт.-черв. - С. 100-107.
14. Світові інноваційні впровадження в Україні: європейський досвід та рекомендації для України. - том 3.-Іноваційні впровадження в Україні: пропозиції до політичних заходів. - К.: Фенікс, 2015. – С.76 (проект ЄС «Вдосконалення стратегій, політики та регулювання інновацій в Україні»).
15. Статівка Н.В. Чинники впливу на якість економічного зростання України / Н.В. Статівка// Теорія та практика державного управління і місцевого самоврядування: електр. зб. наук. пр. Херсонського національного технічного університету.-2015.-№1.-Режим доступу: <http://www.nbuu.gov.ua>
16. Стратегія економічного соціального розвитку України (2004-2015 роки) «Шляхом Європейської інтеграції» / А.С. Гальчинський, В.М. Геєць, та ін.; Нац. ін.-т стратегічних досліджень, Ін-т екон. Прогнозування НАН України, М-во економіки та з питань Європейської інтеграції України. - К.: ВЦ Держкомстату України, 2014. - С.44
17. Форсайт економіки України: середньостроковий (2015–2020 роки) і довгостроковий (2020– 2030 роки) часові горизонти / наук. керівник проекту акад. НАН України М. З. Згуровський // Міжнародна рада з науки (ICSU); Комітет із системного аналізу при Президії НАН України; Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут»; Інститут прикладного системного аналізу НАН України і МОН України; Світовий центр даних з гео інформатики та сталого розвитку. - Київ : НТУУ «КПІ», 2015. - 136 с.
Електронні ресурси:
18. Про інноваційну діяльність: Закон України. - www.rada.gov.ua.
19. Про оподаткування прибутку підприємств і організацій: Закон України.- www.rada.gov.ua
20. <http://www.worldbank.org/uk/country/ukraine>

21. <http://total-rating.ru/1596-vvp-na-dushu-naseleniya-za-2015-god.html>
22. <http://nv.ua/ukr/lifestyle/life/vznacheno-najbilsh-innovatsijni-krajini-2015-24-roku-69450.html>.
23. <http://www.me.gov.ua/?lang=uk-UA>
24. <http://www.minfin.gov.ua/>
25. <http://www.ukrstat.gov.ua/>

ДОДАТОК 1.

SWOT – аналіз факторів економічного зростання в Україні.

Переваги	Недоліки
Внутрішні переваги	Внутрішні недоліки
<ul style="list-style-type: none"> · Перехід до європейських стандартів якості життя. · Наявність освіченого, працездатного людського капіталу. · Вигідне географічне положення. · Сприятливі природньо-кліматичні умов. · Наявність багатогалузевої інфраструктури.	<ul style="list-style-type: none"> · Корупція. · Тінізація економічної діяльності. · Зниження видатків бюджету країни, обслуговування державного боргу. · Низький рівень ВВП на душу населення. · Недосконалість податкової системи. · Значний рівень інфляції. · Безсистемність у здійсненні реформ. · Воєнні дії. · Низький рівень свободи бізнесу.
Зовнішні переваги	Зовнішні недоліки
<ul style="list-style-type: none"> · Розвиток зовнішньоекономічної діяльності. · Зовнішнє кредитування. · Обсяги промислової реалізованої продукції.	<ul style="list-style-type: none"> · Імпортозалежність. · Погіршення кон'юнктури зовнішніх ринків. · Зростання фінансово-економічної залежності.